

„Žmogaus šventėje“ diskusijos dėl universiteto likimo

Filosofijos fakulteto dienos „Fiesta Personæ“ (išvertus iš lot. „Žmogaus šventė“) kiek išsiskiria iš kitų Vilniaus universiteto fakultetų dienų. Šioje „Žmogaus šventėje“ nestinga dėmesio ne tik besilinksminančiai bendruomenei, bet ir atskirai asmenybei, o jaunatviškas šėlsmas puikiai dera su akademinio rimtumu. Tiek visada, tiek šiais metais „Fiesta Personæ“ prasidėjo „Disputu“ – tradiciniu jau tradicine tapusios šventės renginiu. Tiesa, paties „Disputo“ tradicijos gerokai senesnės nei tryliką kartą vykusios fakulteto šventė. Jas galima sieti su paties universiteto ištakomis, kai disputas ne tik įprasmindavo tiesos paieškas ir intelektualumo triumfą, bet ir buvo savitas spektaklis akademinėi ir miesto bendruomenei. Žinoma, kiek miestiečių susirinkdavo į akademinio ginčo areną, priklausydavo ir nuo diskutuojančių reputacijos, ir nuo temos aktualumo, įdomumo, prieštaravimo. Nors dispute nemenką vaidmenį vaidindavo spontaniškumas, minties lankstumas, ne ką mažiau buvo svarbios iš anksto žinomos disputo taisyklės, aiškūs diskutuojančiųjų vaidmenys.

Viduramžiais susiklosčiusių disputo tradicijų buvo laikomasi ir kovo 17 dieną, į Teatro salę susirinkus dalyvauti dispute „Universiteto likimas globalizacijos akivaizdoje“. Prieš tai, kaip ir derėtų, buvo *affictio* (lot. pritvirtinimas) – proponento tezių viešas paskelbimas. Šių metų disputo proponentas (lot. *proponens*, teigiantysis)

Edukologijos katedros profesorius Rimantas Želvys paskelbė keturias tezes:

1. Universitetas yra konservatyvi institucija. Tą rodo universiteto struktūra, kultūra ir studijų turinys.
2. Dėl aukštojo mokslo masiškėjimo studijų vertė visuomenėje sumenko.
3. Nuosekli švietimo reforma nevyksta. Yra įvairios švietimo reformos ir jų pasekmės skirtingos.
4. Švietimo reformos turėtų atspindėti globalias švietimo tendencijas. Aukštajam mokslui ypač būdingas tarptautiškumas, todėl reformos turėtų būti skirtos integruotis į tarptautinę aukštojo mokslo erdvę.

Oponentė (lot. *opponens* – prieštaraujantysis) Filosofijos istorijos ir logikos katedros docentė Nijolė Radavičienė, be abejo, siekė šias tezes paneigti, parodyti jų prieštarumą. Tačiau, turint omenyje, kad „globalizacijos akivaizdoje“ prieštaravimas yra neišvengiamas, tiek tezes pagrindžiantys argumentai, tiek kontrargumentai dažnai skambėjo kaip vienas kito tęsiniai ir papildiniai.

Žinoma, neišvengta ir aštresnių diskusijos momentų. Antai prof. R. Želvys teigė, kad kai aukštasis mokslas tapo prieinamas beveik kiekvienam, o ne tik elitui, „raudos“ dėl prestižo menkėjimo, dejonės dėl sumenkusios studijų kokybės, elitinio aukštojo mokslo ilgesys – vakarykščios dienos reliktas. Pasak profesoriaus, gali-

me dairytis į praeitį, bet kelio atgal nėra, aukštojo mokslo masiškėjimas – viena iš neišvengiamų globalizacijos apraiškų ir, jei radikaliai sumažinsime priėmimą į universitetus, nepatekę į laimingųjų tarpą aukštąjį išsilavinimą įgis užsienyje. Oponentė sutiko, kad vien elito rengimas valstybei būtų pernelyg didelė prabanga. Tačiau pridūrė, kad pati elito samprata yra pasikeitusi ir universitete bei visuomenėje yra skirtinga. Tik štai, kurios elito sampratos turėtų laikytis universitetas – savosios ar tos, kuri atpažįstama visuomenės? O jei visuomenės nuomonė suformuota žiniasklaidos ir socialinių tinklų „žvaigždutė“ yra žinomesnė, „paklausesnė“ nei universiteto dėstytojas? Galiausiai, kas yra pats universitetas – elitinė įstaiga ar viso labo „specialistų kalvė“, profesinė mokykla, tiesiog didesnė?

Šurmulys auditorijoje kilo ir svarstant socialinio teisingumo klausimą. Proponento teigimu, finansavimo reforma („studijų krepšeliai“) stokoja socialinio teisingumo dimensijos ir skatina didesnę socialinę atskirtį. Nėra socialiai teisinga, kai už tas pačias studijas vieni moka tūkstančius, o kiti nemoka nieko. Tačiau, oponentės nuomo-

ne, socialinio teisingumo principas neturėtų paneigti kito – „kiekvienam pagal nuopelnus“. Socialinis teisingumo užtikrinimas, pasak doc. N. Radavičienės, pirmiausiai yra lygių galimybių sudarymas, visa kita priklauso nuo asmens gabumų ir įdėtų pastangų. Tik štai ar lygias galimybes turi augę skurdesnėse šeimose, besimokantieji kaimo mokyklose? Auditorija buvo labiau linkusi pritarti proponento nuomonei, kad „studijų krepšelių“ nebūtinai gauna gambiausi, greičiau jį gauna tie, kurių tėvai gali investuoti į geresnes nevalstybines mokyklas arba korepetitorius, žinodami, kad investicijos atsipirks „krepšelio“ pavidalu.

Aptariant globalias tendencijas nemažai ginčų sukėlė tarptautiškumo, anglų ir lietuvių kalbos santykio moksle bei studijose, nacionalinio universiteto klausimai.

Disputo vadovui (lot. *praeses disputationis*) Filosofijos fakulteto dekanui prof. Arūnui Poviliūnui nebuvo lengva paskelbti disputo nugalėtoją. Balsuotojai (lot. *populus*) audringais plojimais reagavo tiek į proponento, tiek į oponentės kalbas. Vis dėlto galutinis disputo vedėjo nuosprendis (lot. *determinatio magistri*) – įtikinamesni buvo prof. R. Želvio argumentai.

Irena Stonkuvienė